

horizonta očekivanja ali želja za političkom refleksijom, igra veoma važnu ulogu. Time se može tumačiti dijalog između publike i onih dela koja su kod nas analizirala odnos morala — moći — i političke dominacije.

U dvadesetim godinama Blok je zapisao: »Važnije je da neko urla u vreloj utrobi farselijskog bika, nego da oni koji stoje na polju čuju pesmu, i važniji je sam urlik u njenoj dubini nego mehanizam koji ga transformiše u pesmu«. Nasuprot ovome zabeležiću i tezu Česlava Miloša: »književnost (ako uopšte nešto tako postoji) se pokazuje sve bespomoćnjom prema onome što se oktiriva kao stvarnost, odnosno, pretvara se u samodovoljnu de-latnost jezika, u écriture«.

Znamo, da se utopijska avangarde, spajanje života i književnosti nije ostvarila. Zar ne pokazuje ova svetska kriza neuspeh avangardnog poduhvata? Zar ne primorava upravo sama kriza književnost na novu vrstu samolegitimacije? Dosta je raspravljano o tome da se u svetskom kulturnom prostoru odvija pro-

mena paradigme. Time se označava kriza moderniteta, dakle one subjektivnosti koja je prezentovala samoironičnu skepsu, različite oblike negativiteta itd. U kojoj meri ova kriza pogada našu književnost? Stari oblici subjektivnosti su nedovoljni, alternativnih oblika još uvek nema. Istovremeno vrši se preformulacija etike književnosti: tako pojам angažovanosti zahteva sasvim nova tumačenja.

Književnost samom svojom egzistencijom stoji u krizi i to sasvim blizu epicentra. Njena relativna autonomija ne dozvoljava da se prihvati navedeni stav Bloha. Naprsto je nemoguće da ne reaguje na krizu. Ali njena dinamika može biti sasvim drukčija od dinamike društva u krizi: valja se setiti nemoralnosti književnosti. Istovremeno, sama kriza upozorava književnost da uprkos nemoralnosti ne može biti samodovoljna. Ova egzistencijalna antinomija omeđuje dimenzije prostora i za našu književnost.

strofe, varijacije

milan nenadić

STROFE, VARIJACIJE

**

Neće san na oči:

Samo bih niz britvu, niz jezu pesme
— Kao uvek — uspeo da sidem u san.
Sa nešto više iskustva nego juče,
Sa više razloga a sa manje strasti
— Ponavljam — samo bih se niz stih
Stropštao, užasnut. U užas.

**

Pita me život da li sam
Za poslednju cigaretu:
Kako taj Bezočnik ne vidi
Da sam Niko
I da mi ne treba ništa.

**

Mene će otkriti u ponoć:
Ne verujem da se raduje kostur
Kojeg slučajno nadu.
U mojoj otvorenoj šaci
Blistave bele kap
Kojoj će biti sve jedno kao i meni,
Kad me otkriju. U ponoć.

**

Ova studena zemlja ubija:
Na sav glas govori pesme,
Zna ih napamet — svaku.

Nad mojom mrtvom majkom
Na udaljenoj zvezdi
Cvili pas.
Nad svacićiom mrtvom majkom
Na svakoj zvezdi
Cvili pas:

Mora da nešto znače
Te proklete pesme
Ako se zbog njih može
Izbubiti glava.

STROFE, VARIJACIJE

Roden sam sredinom ovog gubitničkog stoljeća,
Pola svoga veka već sam uspeo da raznesem,
Nisam došao do saznanja kako to gubim,
I zašto.

Ne sećam se kad je rođena sestra Borka,
Kao što se ne sećam kako je pre uspela
Da umre.
Je li se to dogodilo pre ili posle pedesete:
Teško dolazim i do ovoga pitanja —
Odgovora na njega, u meni, nema.

Po svemu sudeći, nedostajalo je
Dramatičnijih zaokreta u mom životu
Ili još žešćih lomova u svetu da bih,
Napokon,
I ja imao pravo da kažem: promena je navika,
Tu naviku sam već stekao, imam zanat.

Bilo je vrlo važno poticati iz kuće
Mile Kovača, zajebenta sa slomljениm cvikerom
Na kolenastom nosu: u godinama tačkica,
Njegove tačkice bile su veće nego nečije kape
I same glave pod kapama. A Stojan, seoski knez
Pre rata, jednako je bio poštovan i posle:
Redovnije je naginjaо iz flaše i češće se

To je rekla majka: što smo ti i davali
Da jedeš! Pola svoga veka čujem te reći:
One su moja navika. Onda mi je jedino
Ostalo da spasavam svet — a otkud mi moći!
(Da te nosi davo, krunisana glavo —
A otkud meni kruna)! Sad reći sleću
Jedna za drugom. U nekakve se stihove svrstavaju
(Prvi, Drugi), u nekakve strofe u kojima je
Sve pomešano kao u bolesnikovom snu,
I stvarnije od same stvarnosti.

**

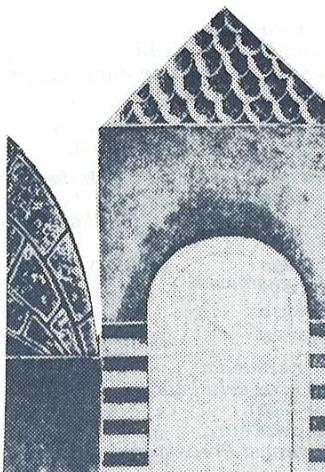
Onaj Šator, ona kamena kalota pod snegom,
Sa prstenom magle oko struka — to je sve
Što mi je ostalo za san i za javu,
Za pre i za posle. I za sada.
Slušam noću lavež lisica, jutrom riku jelena:
To je dosta za onoliko reći koliko nameravam
Da izgovorim do sudnjega časa. Da sam i sanja
Sve ove godine — stvorio sam dovoljno:
Tisako sam svoj uglasti svet u okrugli svet,
Gurao kiklopsku nogu u detinju stopu.
To uže upornosti je nevidljivo,
Tanje je od paučine: ali me drži,
Ali klizim, ali se penjem uz njega.

**

Sneg. Sneg okolo. A saleće me juni,
Saleću me lipe zvučnih krošanja. Ovaj,
Ovakav Nenadić ne odustaje — još piše,
I još na maternjem jeziku. A taj jezik,
Ceo,
Može da stane u u: ta jedne matere i,
Cela,
Da ih ne ispunji. Ko još može da isbroji
One silne pčele (krošnjama lipa),
One silne pahulje (u oknima prozora):
A prati ih jednako miris raskrižene duše.
Dok zuje,
Dok lepršaju.

**

Sa ove strane ti je Dinara, sa one Šator:
U sredini — ti. Ne zaboravi
Da samo sebe nasleduješ. Ne postavljaj
Banalna pitanja: gde su ovde hramovi,
Dvorovi, slavoluci, grobovi slavnih predaka,
Carski drumovi. Muzika sfera i dimovi žrtveni
Koji vezuju zemaljsko sa nebeskim, prašno
Sa većitim.
Budeš li gledao dobro, kao kroz prizmu
Videćeš: dugin spektar oko slavenske lipe,
Dugin spektar oko premudrog hrasta,
Dugin spektar oko ševe nad žitnim poljem,
Pogotovo oko sokola u brišućem letu.
Nad slojem belogorice diše sloj crnogorice,
Nad njima večiti led, u ledu zvezde koje bi
Da liznes vrelim jezikom. Kad padne noć
Ili kad zatvorиш oči — napamet znaj tu sliku
I pretvaraš je u rečenice. Zemlju i nebo
Imaj! I veruj u saznanje da nad twoje naslede
Sunce navraća nerodovno. U sebi, u jedinome
Tvome nasledu, pronadi ukrasne prideve:
surovih ima koliko hoćeš, oni se sami nameću.

grafika Ilijane Stojanović

Zaklinao da ga niko nije video pjanog.
Dvanaest godina po Rusiji Toliko ga je
Odvojilo od zemlje da i sada verujem
Kako živi u Sibiru, u nekom selu
Koje Smrt još nije unela u svoje mape.

(Nemam ja ništa od toga ako priznam
Da me je pjanog video Risto Radmilović.
Jedini on. I to jednom).

**

Pod orahom, zbog njegovog lišća
Koje je smislio sam pakao — uspeva
Još samo orahov hlad. Nemoj da sediš
Na gojoli zemlji, stavi nešto ispod,
Obuci se oko Svetog Ilije, oko Božića
I ne moraš. Nemoj ledima uz kamen,
Kamen te ogrejao. Vidi samo kakav si:
Eto ti se vedri kroz rebra, a zaloga
Ne možeš. Ne bi našao ni zemlje na oranju,
Po vodu te na bunar ne smemo poslati,
Nećeš umeti kući da se vratiš.
Da mi je samo znati što smo ti i davali
Da jedeš!